

INDIVIDUAL DIFFERENCES IN SELF-REGULATION, MEASURED THROUGH THE ACTION-STATE ORIENTATION AND DECISION-MAKING STYLE

Abstract: Based on the endings of this study as well as on earlier studies on decision-making style, the decision-making style is defined as the response pattern exhibited by an individual in a decision-making situation. This response pattern is determined by the decision-making situation, the decision-making task and by the individual features of the decision maker. Individual differences between decision makers include differences in habits but also differences in basic cognitive abilities such as information processing, self-evaluation and self-regulation, which have a consistent impact on the response pattern across the different decision-making tasks and situations. Results in support of this are discussed in the analysis of the data from 196 volunteers and further research perspectives are suggested.

Keywords: decision-making style, cognition style, affect regulation, action control.

Author information:

Georgi Karastoyanov

DSc., prof., department Psychology
and Leadership, faculty National
Security and Defense, G. Rakovsky
Military Academy
✉ karastoyanov@abv.bg
🌐 Bulgaria

Margarita Bakraheva

South-Western University
assoc.prof., EPU
✉ m.bakracheva@abv.bg
🌐 Bulgaria

Mariela Velikova

PhD student, department
Psychology and Leadership, faculty
National Security and Defense, G.
Rakovsky Military Academy
✉ m.ivanova.1977@abv.bg
🌐 Bulgaria

Теоретична рамка - стил на вземане на решение и ориентация - действие - състояние

Според резултатите от множество изследвания хората се различават по стила на вземане на решения, като предпочитаният стил се запазва относително стабилен във времето. За теоретична основа сме избрали таксономията на стиловете на вземане на решение с изведени пет основни стила. Те се разграничават на базата на полярни дименсии за изучаване на различните възможности при системно събиране на информация срещу обръщане на внимание на детайлите, разчитане и ославяне на подкрепа от другите срещу степен на активност в процеса на вземане на решение. Извлечените стилове са:

Рационален стил на вземане на решение – предпочитание към системно събиране и оценка на информацията и изследване на различни хипотези преди вземането на решение.

Интуитивен стил на вземане на решение - обръщане на внимание на детайлите от информационния поток (вместо системно търсене и преработване на информацията) и тенденция при оценката им да се разчита на чувствата, впечатленията, интуицията, предчувствията и емоциите.

Зависим стил на вземане на решение - предпочитание към търсенето на мнения, съвети, насоки или подкрепа от други хора.

Избягващ стил на вземане на решение - предпочитание към отлагане, колебание или опит въобще да се избегне вземането на решение.

Спонтанен стил на вземане на решение - предпочитание за достигането до решение веднага или колкото е възможно по-скоро [3; 4; 5].

В анализа на предишни резултати установихме, че рационалният, интуитивният и спонтанният стил на вземане на решение са свързани с индивидуалните различия в когнитивната преработка на информацията, изразена чрез когнитивните стилове. Това, което когнитивният стил не разграничава, са двата подхода, описани в предпочитанието към

интуитивен или спонтанен стил на вземане на решение. Рационалният стил е свързан както с когнитивната преработка на информацията, така и с начините, по които се реализира субективният хедонистичен мотив. Интуитивният и спонтанният стил на вземане на решение не са свързани с регулаторната мода, но се различават по регулаторния си фокус и това се отнася основно до спонтанния стил на вземане на решение. Регулаторният фокус не се различава при интуитивния стил, но при спонтанния стил се наблюдава по-силно изразена промотивна и по-слабо изразена превантивна мода. По отношение на стреса двата стила не са свързани с индивидуални различия в степента на преживяван стрес, но доколкото при интуитивния стил се наблюдава използване на неконструктивни стратегии, справянето със стреса няма отношение към спонтанния стил. С други думи, интуитивният стил е свързан с когнитивната преработка на информацията и хедонистичната себерегулация, но не и с контрол на възбудата, докато интуитивният стил е свързан с когнитивната преработка, но не е свързан с хедонистичната саморегулация и е слабо свързан със стратегиите, които се използват за регулиране на възбудата. Това допуска предположението, че и двата стила са по-слабо свързани със ситуационните детерминанти. Зависимият и избягващият стил на вземане на решение не са свързани с индивидуални различия в когнитивна преработка. И двата са свързани с по-слабо изразена промотивна регулация и с преживяване на по-високи равнища на стрес и използване на неконструктивни стратегии за справяне с него и със слабо изразена локомотивната мода. Това, което ги разграничава е, че избягващият е свързан с по-слабо изразена локомотивна мода в сравнение със зависимия. Второто разграничение е, че зависимият стил е свързан със страха от негативна оценка и потребността от привързаност, докато избягващият е свързан с индивидуални различия в страха от негативна оценка само при определени социални характеристики [6]. По отношение на афективната регулация установихме наличието на връзка между стила на вземане на решение и афективната регулация [7], когнитивния стил и саморегулацията на поведението от гледна точка на регулаторния фокус и мода [8].

Ориентацията действие - състояние е свързана с индивидуалните различия в способността да се инициират намерения и поддържат действия по осъществяването им. Конструктът отразява уменията за вземане на навременни решения и системното насочване на действията в конкретна посока, инициране на действия срещу избягване на отлагането, управление на конкуриращи се изисквания, поддържане на съдържащи предизвикателство цели и последователност въпреки евентуалните провали и/или пречки [9]. Ориентацията отразява непрекъснатото динамично взаимодействие между събития, когнитивни процеси и действия в зависимост от променящите се обстоятелства. В контекста на по-общия модел на саморегулация, ориентацията е свързана със способността целите да се запазват от конкуриращи тенденции за действие посредством когнитивни механизми като разпределяне на вниманието, потискане на странични когниции и механизми за контрол на емоциите [10].

Индивидите със силна ориентация към действие са в състояние да посветят когнитивните си ресурси на задачата, върху която работят. Това им дава възможност, когато е целесъобразно, да се придвижват от актуалното целево състояние към друго желано бъдещо целево състояние. Те гъвкаво разпределят вниманието си с цел изпълнение на задачите и постигане на целите. Отличават се с повишена ефективност на изпълнението и способност да завършват задачите независимо от пречки или провали [11]. Обратно, тези с по-силна ориентация към състояние, са склонни да останат неограничено дълго в състоянието на размишления за алтернативни цели или афективни състояния, което намалява когнитивните ресурси, необходими за преследване на целта и изпълнение на задачите. Изразходването на наличните ресурси логично води до намаляване на способността им да инициират действия и да преследват целите до постигането им или задачите до завършването им, особено в случаите на комплексни и/или нетрадиционни дейности [12; 13; 14; 15].

Постановка на изследването, методи и изследвани лица

В свои предишни изследвания потвърдихме, че стилът на вземане на решение може да се разглежда като модел на вземане на решение, който се определя от взаимодействието между три фактора: възприетията за характеристиките на решението (задачата) и ситуацията, в която се взема решение, и индивидуалните различия в когнитивния стил и саморегулацията на поведението. Индивидуалните различия се отнасят до инициране и поддържане на намеренията от гледната точка на начините, за реализиране на хроничните мотивационни тенденции (регулаторният фокус и мода и потребността от свързаност) и контрола на възбудата [16]. В това изследване се опитваме да разширим тази изследователска линия, като представяме изследване на връзката на регулаторните ориентации *действие – състояние* и *стил на вземане на решение*, което проследяваме във връзка с пола и заниманието на изследваните лица.

Очакваме да се очертае влиянието на индивидуалните различия по пол и занимание по отношение на потвърждението на връзката между стила на вземане на решение и ориентацията *действие – състояние*.

Използвани са два въпросника, измерващи стила на вземане на решение и контрола на дейността. Въпросникът за основните стилове за вземане на решение [17] включва 25 айтема, които се натрупват в 5 скали, всяка една съдържаща 5 айтема. Скалата за отговор е ликертова, със степени от „напълно невярно“ до „напълно вярно“. Скалата за рационалния стил на вземане на решение включва айтеми, като: *Правя двойна проверка на източниците си на информация, за да съм сигурен, че разполагам с точните факти, преди да взема решение*. Скалата за интуитивния стил на вземане на решение включва айтеми, като: *Когато вземам решения, съм склонен да разчитам на интуицията си*. Скалата за зависимия стил на вземане на решение включва айтеми, като: *Когато вземам важни решения, често имам нужда от помощта на други хора*. Скалата за избягващия стил на вземане на решение включва айтеми, като: *Винаги когато мога, отлагам вземането на решение*. Скалата за спонтанния стил на вземане на решение включва айтеми, като: *Често вземам решения на момента*.

Въпросникът има добра валидност, а вътрешната съгласуваност на скалите демонстрира и добра надеждност (Алфа на Кронбах > 0,70) [18].

Въпросникът за контрол на дейността се състои от 36 айтема, образуващи 4 скали от по 12 айтема. Айтемите описват конкретни ситуации и има два алтернативни отговора (А и В), единият от които е индикатор за действена ориентация, а другият е свързан с модата състояние. За целите на това изследване сме използвали 22-айтемната ревизирана версия на въпросника [19].

Подскала дезангажираност от грешките/ прекалено обмисляне се състои от 8 айтема, като: *„Когато трябва да говоря с някого за нещо важно и не мога да го открия:*

А) Не мога да спра да мисля за това, дори да се занимавам с нещо друго / В) Лесно”. Подскалата инициативност и предприемчивост срещу нерешителност се състои от 8 айтема, като *„Когато знам, че трябва да свърша нещо много скоро: А) Трябва да се насиля, за да започна / В) За мен е лесно да го свърша и да продължа нататък”*. Подскалата настойчивост /непостоянство се състои от 6 айтема, като: *„ Когато работя по интересен проект (задача): А) Необходимо ми е да правя чести прекъсвания, за да работя и по други проекти (задачи) / В) Мога да работя по проекта продължително време”*. Въпросникът има добра валидност, а вътрешната съгласуваност на подскалите има добра надеждност (Алфа на Кронбах > 0,70). Потвърдено е, че подскалите измерват конструкт, различен от когнитивни способности и личностни черти [20].

Изследването е реализирано в две извадки: 78 студенти от магистърски програми на СУ, НБУ, ВА, АМВР, 25 мъже (32,1 %) и 53 жени (67,9%), на възраст от 20 до 53 години, средна възраст 29,2 години, 63 студенти (87,2%) работят и учат. 118 офицери, 94 слушатели в КЩФ (79,7%) и 24 специализанти (20, 3%) в Стратегическия курс, 114 мъже (96,6%) и 4 жени (3,4%), на възраст от 29 до 53 години, средна възраст 38,2 години, със стаж от 7 до 31 години, 59

офицери са били на мениджърски позиции (50%), 59 офицери са участвали в мисии (поне 6 месеца) извън страната.

Резултати от изследването

В представянето на резултатите първо ще представим различията в ориентацията към действие в зависимост от заеманата длъжност и пола. В сравнение със студентите, офицерите са по-ориентирани към действие както по отношение на всеки един от компонентите, така и като цяло ($F = 19,624$, $p = 0,000$). Този резултат е очакван до известна степен поради спецификата на целевата група. Офицерската професия предполага при изпълнение на функционалните задължения бързо абстрахиране от грешките и свързаните с тях негативни емоционални състояния като неудовлетвореност, безпомощност, униние, като се изисква решителност при вземане на решение и инициране на действия за изпълнение на задачите и настойчивост за успешното им завършване. Тази професионална специфика е подкрепена от факта, че не е установено заемането на мениджърска (командирска) позиция да е свързано с различия в ориентацията към действие или състояние, което предполага, че системата за подготовка и работната среда е такава, че позицията е без значение при този аспект на психичната регулация, свързан с инициране на действия и изпълнението им.

Въпреки това, едно разграничение в тази група показва определени различия или с други думи, влияние на компетентностите, натрупвани в хода на работа. При студентите тези, които са работили на мениджърска позиция ($F = 11,432$, $p = 0,001$) и мъжете ($F = 5.669$, $p = 0,02$), са по-ориентирани към действие в сравнение със студентите, които никога не са заемали такава позиция. Студентите от по-високите възрастови групи имат по силна ориентация към действие ($r = 0,393$, $p = 0,000$). Доколкото при офицерите не установяваме социодемографските характеристики да са свързани с различия в ориентацията към действие или състояние, то при студентите има такава. В групата студенти се оказва, че полът е специфичен предиктор на стила на вземане на решение. Студентите като цяло значително по-често от офицерите използват интуитивен стил ($F = 6,993$, $p = 0,009$) и избягващ стил на вземане на решение ($F = 5,279$, $p = 0,023$), както и че студентките са по склонни да използват интуитивен ($F = 8,940$, $p = 0,004$) и спонтанен ($F = 5,263$, $p = 0,023$) стил на вземане на решение от студентите мъжете.

В таблица 1 са представени връзките между стила на вземане на решение и различните аспекти на ориентацията към действие /състояние, както и комплексната скала в двете изследвани групи.

Таблица 1. Корелации между стила на вземане на решение и различните аспекти на ориентацията към действие /състояние, както и комплексната скала ($n < 0.05$)

	Извадка	Абстрахиране от грешки (срещу прекалено обмисляне)	Инициатива (срещу нерешителност)	Настойчивост (срещу непостоянство)	Ориентация към действие (срещу ориентация към състояние)
Рационален стил за вземане на решение	студенти			.339**	
	офицери				
Интуитивен стил за вземане на решение	студенти				-.239*
	офицери				
Зависим стил за вземане на решение	студенти	-.235*	-.338**		-.322**
	офицери	-.260**	-.315**		-.348**
Избягващ стил за вземане на решение	студенти	-.310**	-.548**	-.376**	-.510**
	офицери	-.286**	-.343**		-.309**
Спонтанен стил на	студенти				

вземане на решение	офицери				
--------------------	---------	--	--	--	--

Единствено при студентите се очертава, че рационалният стил на вземане на решение има умерена положителна корелация с настойчивостта. Интуитивният стил има слаба отрицателна връзка с ориентацията към действие. И в двете групи зависимият и избягващият стил са отрицателно свързани с абстрахирането от грешки, инициативността и ориентацията към действие с изключение, че допълнение, че при офицерите този стил има значима отрицателна връзка и с настойчивостта. Спонтанният стил на вземане на решение няма връзка с ориентацията към действие.

Представените в таблица 1 данни показват от слаби до силни корелационни връзки и в двете извадки, потвърждаващи, че използването на зависим и избягващ стил на вземане на решение е свързано с индивидуални различия, разкриващи ориентацията към прекалено обмисляне, нерешителност и като цяло регулаторна мода състояние.

С други думи, психичната регулация е свързана с трудности при осъществяване на преднамерен мисловен процес без притесняващи мисли за възможни грешки и нежелани събития, както и че неспособността да се инициират действия за реализация на намеренията води до предпочитанието към зависим и избягващ стил, но не и настойчивостта при изпълнение на решенията, която в голяма степен е свързана с волевия компонент на саморегулацията. Резултатът е обясним, тъй като стилът на вземане на решение отразява етапа на психична саморегулация, свързан с абстрахиране от грешките, т.е. афективната регулация, на фона на която се инициира или не вземането на решение, докато настойчивостта е свързана по-скоро с етапа на реализацията на това решение, взето чрез един или друг стил на вземане на решение.

Обсъждане

В по-широк план може да се каже, че установената отрицателна умерена корелационна връзка между настойчивост/непостоянство и избягващия стил на вземане на решение при студенти е логичен от гледна точка на начина, по който функционира преживелищната система и се учи – непостоянството при изпълнение докрай на взетите решения, което в много случаи води до невъзможността за постигане на целите, генерира болезнен преживелищен опит, който за да бъде избягнат в бъдеще, формира избягващ стил на вземане на решение. При офицерите не установяваме такава зависимост, вероятно защото обучението и спецификата на работа не допускат веднъж взето решение да не се изпълнява докрай.

Установяваме и специфични за студентите резултати, че ориентацията към настойчивост е свързана с използването на рационален стил на вземане на решение. Цялостната ориентация към състояние е свързана с интуитивен стил на вземане на решение, вероятно защото интуитивният стил е свързан със задоволяване с минимално количество информация при вземане на решение.

В заключение можем да посочим, че се потвърждава очакваната връзка между стила на вземане на решение и ориентацията действие – състояние. Нещо повече, тя остава под доминантата на индивидуалните различия пол и занятие. В бъдещи изследвания би било интересно да се продължи търсенето на влиянието и мястото на други фактори, които влияят директно или определят тези конструкти опосредствано с цел очертаване на по-цялостна картина и възможност за предиктивни прогнози и предлагани интервенции.

References:

1. Decision-making style: the development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55, (5), 818-831
2. Bruine de Bruin, W., A. M. Parker & B. Fischhoff (2007). Individual differences in adult decision-making competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 938-956
3. Scott, S. G. & R. A. Bruce (1995). Decision-making style: the development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55, (5), 818-831.

4. Gambetti et al., 2008 Gambetti, E., M. Fabbri, L. Bensi & L. Tonetti (2008). A contribution to the Italian validation of the general decision- making style inventory. *Personality and Individual Differences*, 44(4), 842-852
5. Spicer & Sadler-Smith, 2005). Spicer, D., E. Sadler-Smith (2005). An examination of the general decision making style questionnaire in two UK samples. *Journal of Managerial Psychology*, 20(2), 137-149
6. Karastoyanov, G. (2017). Individualni razlichia pri vzemane na reshenie (Disertatsia). VA „G. S. Rakovski“
7. Karastoyanov, G., M. Velikova, (2017). Stres i stil na vzemane na reshenie, Psihologichni izsledvania (pod pechat)
8. Karastoyanov, G. (2017). Individualni razlichia pri vzemane na reshenie (Disertatsia). VA „G. S. Rakovski“
9. Kuhl, J., & Beckmann, J. (1994). *Volition and personality: Action versus state orientation*. Göttingen, Germany:
10. Hogrefe.
11. Kuhl, J. (1994). Action versus state orientation: Psychometric properties of the Action Control Scale (ACS-90). In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 47–59). Göttingen, Germany: Hogrefe.
12. Kuhl, J. (1994). Action versus state orientation: Psychometric properties of the Action Control Scale (ACS-90). In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 47–59). Göttingen, Germany: Hogrefe.
13. Kuhl, J. (1981). Motivational and functional helplessness: The moderating effect of action vs. State orientation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40, 155-170.
14. Brunstein, J. C., & Olbrich, E. (1985). Personal helplessness and action control: Analysis of achievement-related cognitions, self-assessments, and performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 1540-1551
15. Goschke & Kuhl, 1993 Goschke, T., & Kuhl, J. (1993). Representation of intentions: Persisting activation in memory. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 19, 1211-1226
17. Kuhl, 1994b). Kuhl, J. (1994b). A theory of action and state orientations. In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation*, (pp. 9-46).
18. Göttingen: Hogrefe & Huber
19. Karastoyanov, G. (2017). Individualni razlichia pri vzemane na reshenie (Disertatsia). VA „G. S. Rakovski“
20. Scott, S. G. & R. A. Bruce (1995). Decision-making style: the development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55, (5), 818-831
21. Karastoyanov, G., M. Velikova, (2017). Stres i stil na vzemane na reshenie. Psihologichni izsledvania (pod pechat).
22. Diefendorf, J. M., Hall, R. J., Lord, R. G., & Streat, M. L. (2000). Action-state orientation: construct validity of a revised measure and its relationship to work-related variables. *Journal of Applied Psychology*, 85, 250–263
23. Diefendorf, J. M., Hall, R. J., Lord, R. G., & Streat, M. L. (2000). Action-state orientation: construct validity of a revised measure and its relationship to work-related variables. *Journal of Applied Psychology*, 85, 250–263